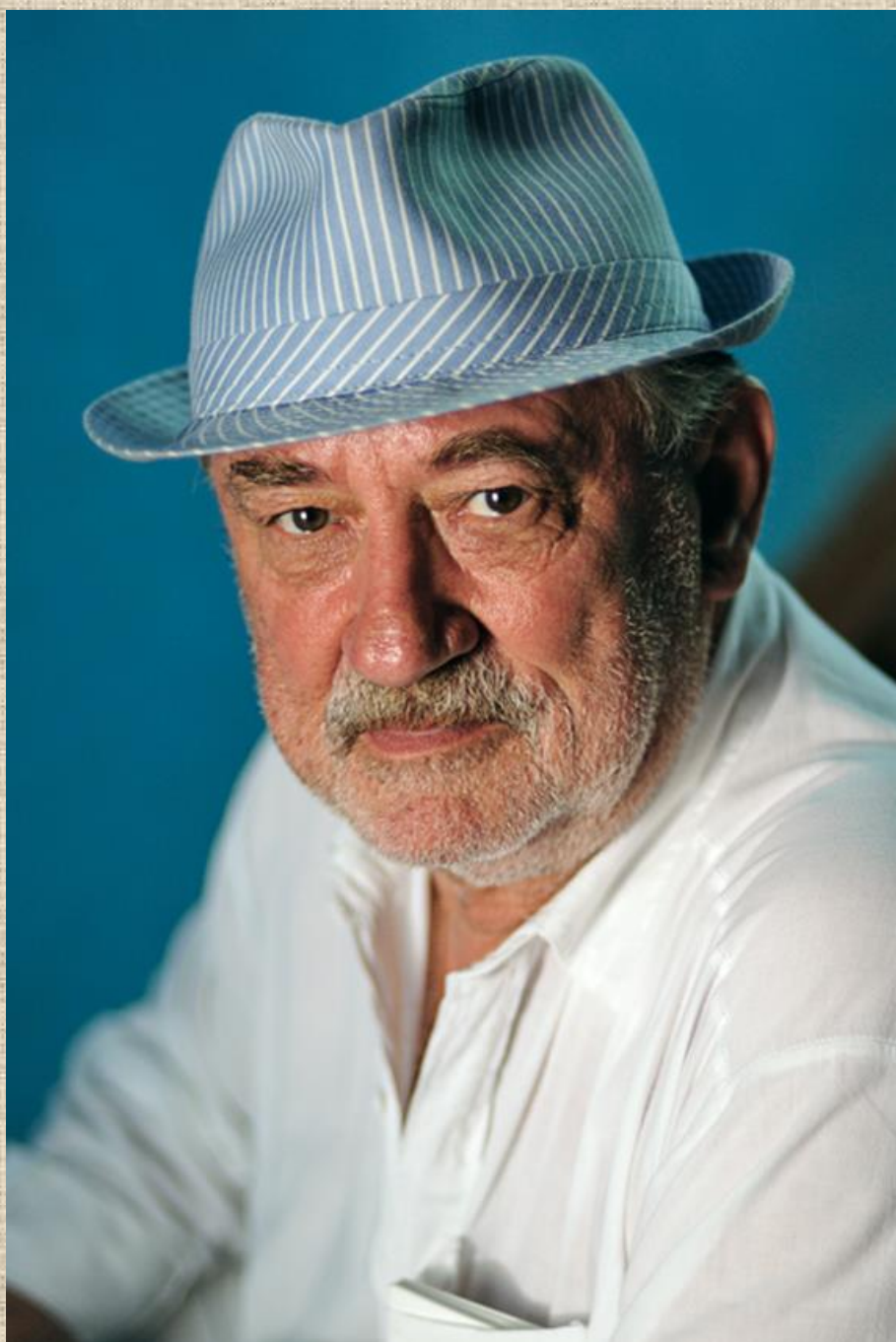

**Богдан Ступка –
митець, артист,
людина.**

Богдан Сильвестрович Ступка

27.08.1941 – 22.07.2012

Мрією мого життя було, щоб українська культура стала відома в усьому світі. Мрії повинні здійснюватися, і я щасливий, що маю можливість сприяти цьому
Б. Ступка

Хто з українців не знає легендарного Богдана Ступку? Це справжній колос українського сучасного театру, який став іконою і прикладом для наслідування для тисяч випускників театральних навчальних закладів і простих українців. Небагато в нашій країні та історії з'являється артистів такого масштабу, такої сили та таланту. Бо він актор від Бога, жива легенда українського театру і кіно, зберігач великих акторських традицій.

Ще за життя Богдана Сильвестровича називали «актором №1», його обожнювала публіка не лише нашої країни, а й за кордоном. Понад півстоліття ім'я Богдана Ступки було знаковим для української національної культури. Більшість ролей, що зіграв актор у театрі та кіно, увійшли до літопису сценічного та кіномистецтва України.

Визнання Богдана Ступки глядачем – реальне свідчення того,

що Богдан Сильвестрович був людиною щасливою не від того, що був популярний на широких географічних меридіанах усього світу, а від того, що все життя займався улюбленою справою і здобув славу, мав талант і йому усміхнулась удача.

Після триумфальних гастролей франківців по США, показу вистави «Тев'є-Тевель» онука Шолом-Алейхема, американська письменниця Белл Кауфман сказала, що вона бачила різних акторів, та «Богдан Ступка – найкращий Тев'є-молочник світу!».

Залишилася у Майстра й нездійснена мрія – отримати «Оскар». Не встиг, а шанси були: тяжка хвороба висмоктала сили і вісім років тому актор пішов у засвіти...

Втім, пам'ять про митця живе: по радіо й досі лунає його голос оксамитового тембру у записах вистав, стрічки з його участю, якщо демонструють по телебаченню – то це 100% гарантія аншлагов. У вересні 2019 року його рідний Національний театр імені І. Франка, де він створив свої знакові ролі і був впродовж 2001 – 2012 рр. художнім керівником відкрила 100-й сезон і першою прем'єрою, яку колеги присвятили артистові, була вистава «Тев'є-Тевель».

Богдан Сильвестрович Ступка народився 27 серпня 1941 року в селищі Куликов на Львівщині. У 1948 році сім'я переїхала до Львова.

Хата, в якій народився Богдан Ступка

Богдан ріс в артистичному середовищі, тож любов до мистецтва хлопцю прищеплювали з самого дитинства. І це не дивно, адже театр

був практично сімейною справою: батько працював артистом Львівського оперного хору, дядько виступав солістом, а тітка була головним концертмейстером. Хлопчик з дитинства крутився за лаштунками, бачив і чув всіх видатних співаків.

«Я виріс у театрі. У сім років батько привів мене до Львівської опери, де працював хористом. Кожної суботи і неділі я дивився вистави. Слуху не мав, але співав. Сусіди скаржилися, а батько мене захищав. Коли я надумав стати актором, то він досить критично до цього поставився і нічим не допомагав. Це правильно, бо в нашій професії потрібно мати сильний характер, щоб чогось добитися».

Вже в 14 років Богдан дебютував на сцені в п'єсі «Дні Турбіних» — брав участь в масовці, куди Богдана прилаштував батько. Театр захопив його тоді.

Ступка закінчив Львівську СШ № 4 (тепер Львівська лінгвістична гімназія). Богдан хотів вступити на хімічний факультет Львівського університету, проте стати хіміком йому теж не судилося – він провалив іспити, зрештою опинився на роздоріжжі. Деякий час майбутній актор працював слюсарем у майстерні, фотографом в астрономічній лабораторії, а також куратором джазового колективу Медікус.

«Я міг стати хіміком, астрономом. Була у мене така сторінка в біографії: я працював у Львівському університеті лаборантом-обчислювачем по змінним зіркам, і один старий професор говорив мені: «Я з тебе, Богданчику, зроблю астронома». Не вийшло», – згадував Богдан Сильвестрович.

Все розставила по своїх місцях театральна студія при Львівському академічному драматичному театрі імені Марії Заньковецької, куди Богдан подав документи, і творчий наставник Ступки – Сергій Данченко. Тут він навчався у найкращих педагогів Західної України. У 1961 році із відзнакою закінчив навчання і став повноправним членом акторської трупи театру. У цьому ж театрі він почав свою кар'єру. На цій сцені дебютував, як актор і там же до нього прийшла популярність.

Потім був Київ, театр імені Івана Франка, куди він переїхав у 1978 році на запрошення того ж таки Данченка. Спочатку був актором, а згодом, у 2001 році та аж до смерті, художнім керівником.

«У театрі вважалося, що я «неврасстенік із негативною привабливістю». Тож грати «хороших радянських людей» мені не довіряли» – з посмішкою згадував актор. - У н'єси радянських драматургів режисери мене брали дуже рідко. І це я вважаю – добре, бо мав щастя грати Треплева у «Чайці», Едмонда у «Королі Лірі», Дона Жуана у «Камінному господарі», Річарда III в однойменній шекспірівській драмі.... Взагалі, якщо актор не грає класику, тоді занепадає. Треба мати якийсь фантастичний талант, аби не деградувати, працюючи постійно в сучасному репертуарі. Знаєте, тривалий час існувало чітке уявлення про мене як актора на ролі негідників, а я завжди відчував, що моя акторська палітра досить широка».

За 10 років на чолі Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка Богдану Ступці вдалося створити особливу атмосферу. За ці роки, як стверджує критик театру і кіно Олег Вергеліс, Ступка не виніс жодної догани, нікого не звільнив. «Там, де починається дисципліна, закінчується театр», - говорив Богдан Сильвестрович. І був дуже терплячим і тактовним по відношенню до молодих акторів.

«Талант - це не гроші, не ковбаса, не шинка. Не вирахуєш, скільки відсотків його є. У когось проявляється швидко, у декого - поступово. Треба мати терпіння й чекати, коли прилетить цей птах».

Свого «птаха» у кіно Ступка впіймав у 30 років. 1971 року стартувала кінематографічна кар'єра Богдана Ступки, і з першої ролі його ім'я спалахнуло з потужною силою. Йдеться про Ореста Дзвонаря у фільмі Юрія Ілленка та Івана Миколайчука «Білий птах з чорною ознакою».

Іван Миколайчук та Богдан Ступка у фільмі Юрія Ілленка «Білий птах з чорною ознакою», 1971 р.

Можна сказати, що на роль Ореста Дзвонаря, бійця УПА, він потрапив із примхи долі: на неї претендував ще один великий український актор Іван Миколайчук, але його не затвердили. Затвердили Ступку, за яким після театральної ролі Ричарда III закріпився негативний імідж. Але його

трактування образу виявилось дуже вдалим, і ця роль досі одна з найкращих у списку актора.

Тепер нові ролі з'являлися у актора частіше, він працював в театрі і кіно, але, незважаючи на це, встигав скрізь і завжди був в центрі уваги. Його роботами захоплювалися критики і прості глядачі. Його картини відразу після виходу називали шедеврами. Саме тому вже в 1980-му році Богдан Ступка отримав звання Народного артиста України, Державну премію СРСР, а також кілька інших престижних призів і звань.

Ваня», «Тев'є Тевель», «Король Лір», «Сни за Кобзарем»,

Глядачі із захопленням сприймали ролі Ступки, зіграні ним у таких популярних виставах: «Украдене щастя», «Дядя

«Енеїда», «Записки божевільного», «Цар Едіп», «Лев і левиця», «Легенда про Фауста» та ін.

«Мені завжди казали: не хвалися, що ти це зробив. Ти – просто провідник ідей, які дали тобі батьки і Господь Бог. Якщо у тебе є здібності, ти не маєш цього закопати. І ніколи не будь гордим...»

Наступного великого успіху в кіно Ступці довелося чекати майже 30 років. У перерві між кіношедеврами він встиг знятися в

десятках фільмів, але він зарахував би їх до «посередніх». Водночас Богдан Ступка став живим класиком українського театру. Масштабна картина польського режисера Єжи Гофмана «Вогнем і мечем» (1999 р.) стала першою стрічкою, де Ступка грає козацького гетьмана. У цьому

фільмі він зіграв Богдана Хмельницького.

До речі, роль Хмельницького була зіграна бездоганно і пізніше артист повторив свій успіх, тільки вже в амплу Івана Брюховецького, Івана Мазепи і навіть неіснуючого, але легендарного Тараса Бульби.

Більшість глядачів, не маючи можливості спостерігати за грою Ступки в театрі, полюбили його за яскраві кінообрази. За його плечима – понад сто кіноролей, майже стільки театральних – і поміж них шедеври, шедеври, шедеври! Поміж них Король Лір та Мефістофель, Тарас Шевченко та Лев Толстой, Тев'є-Молочник та Брежнєв, Остап Вишня та Керенський, гетьмани: Брюховецький, Хмельницький, Мазепа...

Плідна робота в сфері мистецтва, а також незліченні премії з нагородами не залишилися непоміченими і в 1999 році актор отримав унікальну можливість працювати на посаді міністра культури і мистецтв України. На жаль, прослужив він там недовго, покликання актора виявилось сильнішим і він, залишивши свій пост знову пішов у театр. Там він зайняв місце художнього керівника і за словами самого Богдана, театр імені Івана Франка змінив йому будинок.

Актор зізнавався, що своїми успіхами завдячує «міцному тилу» — дружині Ларисі. Вона була чудовою балериною. Її запрошували працювати у Великий театр, а вона пожертвувала особистою кар'єрою, зробила затишним дім Ступок, виростила сина, займалася онуками.

Вони познайомилися ще у Львові. Тут актор зустрів своє кохання на все життя — з Ларисою Семенівною вони прожили 45 років, і *«це були роки щастя, і всі мої перемоги — це все завдяки моїй Ларисі, яка була моєю Музою, дружиною,*

найріднішою людиною, хранителькою нашого родинного вогнища»,
— стверджував Ступка.

Незважаючи на зайнятість в театрі, Богдан Ступка вважав, що в світі немає нічого важливішого, ніж родина. Тому він намагався проводити якомога більше часу зі своїми рідними. З посмішкою на губах він називав свою сім'ю «клан Ступок». І сьогодні це

справжня династія, адже на сцені зараз його син Остап, онуки Дмитро і Богдан.

Остап при житті батька грав у його театрі. Також у Остапа з батьком була вистава, де вони грали разом - вистава «Тев'є-Тевель». Остап, жартома говорив батьку: «Тато, поміняй прізвище, чи не занадто - дві Ступки в одному театрі!» Загалом відносини в них були чудові.

Богдан Сильвестрович завжди говорив, що не ролі його надбання. Найважливіше, що він хотів залишити після себе - нове покоління. Адже навіть молодих акторів свого театру він ласкаво називав своїми дітьми. А глядачі його називали Великий актор, колеги - Бодя, Ступочка чи Сільвестр Сталонович або просто Батько.

Богдан Ступка знявся у багатьох фільмах різних режисерів. Чимало ролей зіграно і в російських стрічках. Але актор по-справжньому любив Україну: *«Все прекрасно, але все чуже. Найкраще місце - це Київ».*

Навіть отримуючи міжнародні нагороди, Ступка наголошував, що радий сприяти тому, щоб прославляти свою країну. З повагою ставився і до українського глядача, кажучи:

«Український глядач - найкращий глядач у світі, і його вдячність і оплески є найкращою нагородою для акторів і меценатів. Ми - громадяни однієї країни, і обов'язок кожного - зберегти її культурне багатство. Вважаю, що люди, які допомагають в цьому, - патріоти України».

Протягом всього свого життя у актора був сильний зв'язок із матір'ю Марією Григорівною. Навіть народилися вони в один день — 27 серпня. До порад матері Богдан прислухався все життя. Коли Богдан Сильвестрович відчув, що життєві сили почали залишати його, сказав, що хоче померти в той день, коли не стало його мами — 23 липня. До цієї дати Ступка не дожив лише добу.

Так вийшло, що фактично майстер прощався зі своїми шанувальниками на бенефісі «Концерт № 70 від Ступки», який на франківській сцені актор дав 7 жовтня 2011 р. У тому вечорі Богдан Сильвестрович дебютував як «ударник», виконавши соло на барабані й тарілках, шуткував, декламував улюблений вірш «Крила», який написала Ліни Костенко: «Людина нібито не літає...А крила має. А крила має!».

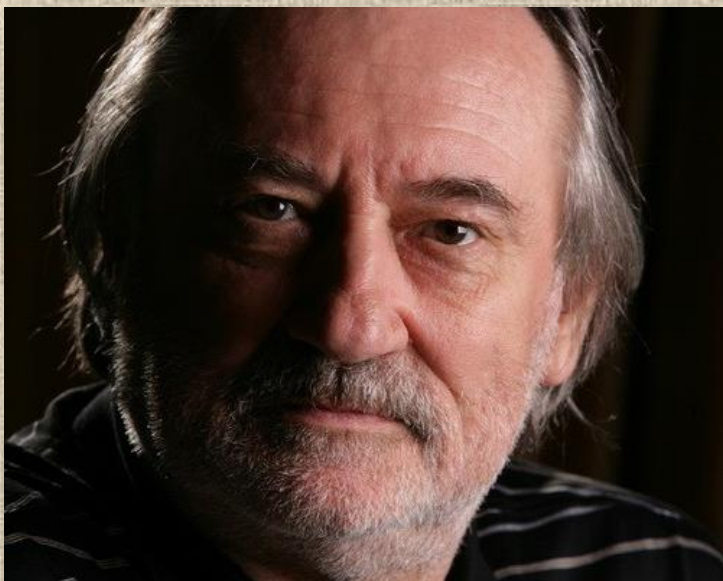

Пішов зі сцени життя корифей українського кіно 22 липня 2012 року в одній з лікарень Києва. Причиною смерті стала серцева недостатність.

«Треба постійно бути закоханим. Не тільки в жінку, не тільки в каштани, не тільки в місто. У все, що складає життя, треба бути закоханим. І треба радіти», - так говорив він. І так жив, розділяючи між нами свою любов.

Нині пам'ять про актора живе у серцях людей, бо нам у спадок він лишив прекрасні театральні вистави і фільми. На Байковому кладовищі встановлений пам'ятник – це бронзовий дуб із перевернутим корінням і в цьому закладено багато смислів і сенсу, які підкреслюють існування митця на землі, його душі.

Ім'я Богдана Ступки, актора театру і кіно, який неодноразово відвідував Вінницю, знімався тут у головній ролі фільму «Архієрей», сьогодні носить одна з вулиць нашого міста.

Не закохуйся в обличчя,
не закохуйся в вбрання,
а закохуйся в ту душу,
що потрібна для життя!
Бо краса – це сон
зрадливий,
раз присниться та й
нема.
А душа – це все на світі,
що потрібно для життя.

Богдан Ступка

Джерела із фондів НТБ ВНТУ

- Дубинянская, Я. Богдан Ступка : «Ставит на роль Бог» [Текст] / Я. Дубинянская // Личности. – Киев : ООО «Издательский дом Личности», 2016. – № 3. – С. 6-24.
- Мельниченко, В. Майстер [Текст] / В. Мельниченко. – Київ : Либідь, 2005. – 392 с.
- Шевченко, О. Феноменальний лицедій : [про видатного актора Богдана Ступку] // Україна. – Київ, 2009. – № 1. – С. 58-63.
- Яремчук, А. Щоб душу дістати із дна : [Талант Богдана Ступки] [Текст] / А. Яремчук // Українська культура. – 2007. – № 7. – С. 4-5.

Використані електронні джерела:

- Богдан Ступка [Електронний ресурс] // Видатні люди України : вебсайт. – Режим доступу:
<https://sites.google.com/site/sitesirenkoolena/bogdan-stupka> (дата перегляду 7.05.2020). – Назва з екрану.
- Епоха легендарного Богдана Ступки: від слюсаря до гетьмана Хмельницького [Електронний ресурс] // Факти : вебсайт. – Режим доступу: <https://bit.ly/3fsMuko> (дата перегляду 3.04.2020). – Назва з екрану.
- Особистість: Богдан Ступка [Електронний ресурс] // UKRAINE IS : вебсайт. – Режим доступу: <https://bit.ly/2SHS4Wb> (дата перегляду 10.04.2020). – Назва з екрану.
- Педосенко, О. Десять кращих ролей Богдана Ступки в кіно [Електронний ресурс] / Олексій Педосенко // tochka.net :

вебсайт. – Режим доступу: <https://bit.ly/3c9cAa5> (дата перегляду 17.04.2020). – Назва з екрану.

- Поліщук, Т. Відомий і невідомий Богдан Ступка [Електронний ресурс] /Тетяна Поліщук // День : вебсайт. – Режим доступу: <https://bit.ly/2YHU6tj> (дата перегляду 7.05.2020). – Назва з екрану.
- Студня, Н. Маловідомі факти про Богдана Ступку [Електронний ресурс] / Наталка Студня // Фото-Львів : вебсайт. – Режим доступу: <https://photo-lviv.in.ua/malovidomi-fakty-pro-bohdana-stupku/> (дата перегляду 17.04.2020). – Назва з екрану.
- У столітньому вінницькому храмі знімали фільм з Богданом Ступкою [Електронний ресурс] //Вінниця.інфо : вебсайт. – Режим доступу: <https://bit.ly/2A9hjdP> (дата перегляду 17.04.2020). – Назва з екрану.
- Я люблю Україну. І вірю: ви теж любите! Богдану Ступці присвячується [Електронний ресурс] // Святошинська районна у м. Києві державна адміністрація : Офіційний інтернет-портал. – Режим доступу: <https://svyat.kyivcity.gov.ua/news/8558.html> (дата перегляду 17.04.2020). – Назва з екрану.
- 15 цитат геніального Богдана Ступки [Електронний ресурс] //Хроніки Любарта : вебсайт. – Режим доступу: <https://bit.ly/2L6decF> (дата перегляду 14.04.2020). – Назва з екрану.

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!

*Матеріал збрала та впорядкувала
бібліотекар II категорії відділу обслуговування
навчальною літературою
науково-технічної бібліотеки
Вінницького національного технічного університету
Дерев'янкіна Н. Я.*

Вінниця 2020

